

Tuberkulos

Fakta om smittsamhet, symtom, diagnos, behandling

Vad är tuberkulos?

Tuberkulos (tbc) är en infektionssjukdom som orsakas av bakterien *Mycobacterium tuberculosis*. Den ger oftast lunginflammation men andra delar av kroppen kan drabbas, som lymfkörtlar, skelett, hjärna, och njurar.

I stora delar av världen är tuberkulos vanligt och årligen dör ca 2 miljoner av sjukdomen. I Sverige insjuknar ungefär 500 personer om året.

Hur smittar tuberkulos?

Tuberkulos smittar från vuxna personer med lungtuberkulos. Bakterierna sprids genom luften när man hostar eller nyser. Tuberkulos smittar inte via mat, bestick, kläder eller andra föremål. Oftast sker smitta till de närmaste, t.ex. dem man delar hushåll med och från föräldrar till barn.

Vad är skillnaden mellan att vara smittad av tuberkulos och sjuk med tuberkulos?

Personer som insjuknar med tuberkulos har ett stort antal bakterier som är aktiva i kroppen. De har vanligen sjukdomssymtom och om tuberkulosen sitter i lungorna kan personen vara smittsam för andra. Tuberkulos kan behandlas med läkemedel. Om tuberkulos inte behandlas kan sjukdomen leda till kvarstående skador och död.

Person som har blivit smittad men inte sjuk har en så kallad latent (vilande) tuberkulos. Antalet bakterier är mycket färre och de är inte aktiva. Därför är personen inte sjuk och kan inte smitta andra. Någon gång senare i livet kan bakterien aktiveras och personen blir då sjuk. Därför kan man ge medicin, så kallad förebyggande behandling, också till smittade personer för att förhindra att de insjuknar senare i livet.

Vem får tuberkulos?

Alla kan smittas av tuberkulos. Risken att bli sjuk är störst för små barn och personer med försvagat immunförsvar, t.ex. hivsmittade, de som tar läkemedel som hämmar immunförsvaret men även om man missbrukar alkohol eller andra droger. Smittotillfället kan ligga långt tillbaka i tiden innan sjukdomen bryter ut. Bland alla som smittas blir ca 10 % sjuka.

Vilka är symtomen?

Vanliga symtom vid lungtuberkulos hos vuxna är hosta och bröstsmärta som inte går över på flera veckor även om man får antibiotikabehandling. Feber, nedsatt aptit, viktnedgång, nattsvettningar och uttalad trötthet är andra typiska symtom.

Om man har tuberkulos i andra organ än i lungorna får man symtom därifrån, t.ex. lymfkörtelsvullnad, ryggvärk, huvudvärk.

Hos barn yttrar sig tuberkulos ofta bara med feber och ibland med astmaliknande symtom och svullna lymfkörtlar.

Hur vet man om man fått tuberkulos?

Om man misstänker tuberkulos smitta görs ett immuntest och lungröntgen. Immuntestet kan göras som ett hudtest (tuberkulintest; PPD) eller som ett blodprov (IGRA; Quantiferon®). Om dessa undersökningar styrker tuberkulosmisstanken tar man prov på upphostningen eller från andra ställen där man har symtom för att odla fram bakterien.

Hur fungerar immuntesterna?

Tuberkulintest är ett hudtest där man sprutar äggviteämne (PPD) från tuberkelbakterien i huden. Om man är smittad får man normalt en reaktion med svullnad i huden.

Tuberkulintestet kan vara positivt även om man inte är smittad med tuberkulos.

IGRA-test (Quantiferon®) undersöker i ett blodprov om blodet reagerar på ämnen från tuberkulosbakterien. Det tar upp till 2 månader efter smittotillfället tills testerna kan bli positiva.

Vad händer om man fått tuberkulos?

När en person insjuknat i tuberkulos ges behandling med tuberkulosläkemedel. Behandlingen botar infektionen och man blir frisk. Det tar minst 6 månader.

Enligt smittskyddslagen är man skyldig att följa läkarens ordinationer på mediciner och komma på uppföljande kontroller.

Vad innebär smittspårning?

När en person insjuknat i tuberkulos gör man alltid en smittspårning för att hitta andra som också kan ha blivit smittade eller vara smittsamma. Undersökningen sker med immuntest och/eller lungröntgen. En bra smittspårning är mycket viktig för att hindra spridning av tuberkulos och enligt smittskyddslagen är både den sjuke och de som kallas för undersökning skyldiga att medverka.

Kan man vaccinera sig mot tuberkulos?

Tuberkulosvaccin (BCG) skyddar mot de allvarligaste formerna av tuberkulos som hjärnhinneinflammation men sämre mot lungtuberkulos. Små barn är särskilt känsliga och i Sverige vaccinerar barn som kan löpa risk att smittas, t ex om man träffar släktingar från eller hälsar på i länder där tuberkulos är vanligt. Man kan både smittas och bli sjuk även om man vaccinerats med BCG. Vuxna erbjuds inte länge vaccin eftersom någon skyddseffekt inte kunnat bekräftas.

Var kan man undersöka sig för tuberkulos?

Undersökning för tuberkulos görs på vårdcentralen och på lung- eller infektionsklinik på sjukhus. Det är viktigt att berätta om tidigare tuberkulossmitta om man blir sjuk och söker vård. Tuberkulos kan botas med mediciner.

Mer information om tuberkulos

Smittskyddsinstitutet:

www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/smittsamma-sjukdomar/tuberkulos-tbc/

Smittskydd Skåne:

<http://www.skane.se/smittskydd>

Världshälsoorganisationen WHO:

<http://www.who.int/topics/tuberculosis/en>

Frågor rörande tuberkulossmitta per telefon Smittskydd Skåne:

040-33 71 80